

KINEK VAN IGAZA ?

Az elmúlt gazdasági évről az ottawai parlamentben igen találó kritikát mondott az egyik képviselő. Megállapította, hogy a múlt évi termés a legtöbb helyen nem hozott jóvedelmelet a nyugatkanadai farmernek és azt a tetszetős gondolatot vetette fel, hogy a kormány igyekezze odahatni, hogy a szállítási költségeket mindig a gabona árához viszonyítva szabják meg a közlekedési vállalatok.

Erre a kijelentésre persze megmozdult a keleti nagytőke és a Montreal Gazette hasábjain öles cikkekben fejtegette a nyugati farmer aránytlanságát. Ennek bizonyítására felsorolják többek között, hogy Nyugatkanadában soha nagyobb tömegben nem vásároltak mezőgazdasági gépeket és autóblokkokat, mint az elmúlt esztendő folyamán és habár a vidéki kereskedők eléfant-könnyeket hullatnak a nagy pénzhány miatt, minden nagyszerűen megy a maga megszabott útján, nem kell félni a nyugati farmert, megélt a maga lábán és nincs szüksége semmiféle támogatásra.

Nem féltjük a farmereket — hacsak erről van szó — hiszen az elmúlt néhány évtized alatt megmutatták, hogy mit tudnak építeni céltudatosan, soha nem lankadó munkával még a legnagyobb próbról is. Mindemellett azonban nem állhatjuk meg az ő nélkül a Montreal Gazette megállapításait, miután azok egyoldaltú és így téves információk alapulnak. Mert ha igaz is, hogy a múlt évben több mezőgazdasági gépet vettek a farmerek, annak az oka kétségtelenül abban rejlik, hogy az általában véve nagy termést a már meglevő vagy piáre régi eszközeikkel nem tudták betakarítani. Igen ám, de a termés a legtöbb helyen csak tömegre volt nagy, sulya és minősége nem — ami magától értetődően azt a szomorú állapotot vont maga után, hogy a farmer drága, új gépekkel és aránytalanul több munkával takarította be nagyrészt elfogyott termését, melyért viszont alacsonyabb árat kapott.

A kiadás tehát nagyobb, a bevétel ellenben aránylag sokkal kisebb volt, mint más esztendőben és ezek szerint a farmerek nagyarányú gépvásárlásából a Nyugat jólétére nem, csupán eladósodottságára lehet következtetni. Ha azt jelentenék az annyira bizakodó kereskedelmi körök, hogy a gépeket hitelre vásárló farmerek határidő előtt egyenlítki tartozásaikat: akkor mi is szívés-örömet elismernék a Nyugat jólétét. Mikor azonban ennek éppen az ellenkezőjéről van — sajnos — pozitív tudomásunk, nem állthatjuk magunkat azzal, hogy egy követ fujunk azokkal, akik a már szinte szemfényvesztés-számba menő hirdetői mániájukban nem veszik észre, hogy sajátmaguk alatt is elfűrészelik a fát.

Az autóbiztosítások „fellendülése” egyáltalán nem fokmérője a Nyugat biztos gazdasági alapokon nyugvó jólétének. Igaz, a napról-napra több és jobb kocsikat előállító autóbiztosítók képviselőinek elsőrangú érdeke, hogy minél több kocsin adjanak tul, ami azonban még nem jelenti az autóbiztosítók jólétét. Mert például az a sok farmer, aki a terméskilátások mesés ígéretereitől megint a múlt nyáron hitlere vett magának egy szép kárót, a termék kiábrándító betakarítása után az egész üzletet szívesen visszacsínálta volna, de már nem igen lehetett. A Nyugat jólétéről csupán a tehermentes farmok kifizetett mezőgazdasági gépei és teherautói tudnának joggal beszélni — nem a hitelre vásárolt luxusautókból, melyek már

nem egy farmernek a gazdasági és lelki világát juttatták a tönkre szélére.

Az elmúlt gazdasági év első látásra kedvező mérlege a külső más alatt szomorú adatokat takargat, melyeket nem szabad elhallgatnunk, még akkor sem, ha hatalmas kereskedelmi érdekek az ellenkezőt állítják is. Mert a valót azért ök is éppen oly jól tudják, mint mi, csak hogy azt hiszik, hogy a fagyos terméstől földresujtott nyugati farmert egy-két ideig-óraig ható injekcióval boldoggá lehet tenni. A farmerra rátküldött hitelautomobil és az ehhez hasonló fényűzés, nem segítség, hanem az adósságbörtönébe huzó nehéz kolonc, amely néhány rossz termés esetén nemcsak a farmert öli meg, hanem még a busás haszon reményében kezdeményező nagytőkét is fejbeverheti.

Nyugaton tehát nem rózsás a helyzet, de nem is reménytelen. Ha a kormány és a nagytőke gondoskodni fog arról, hogy a farmerek megkapják mindazt, amire tényleg szükségük van úgy a saját maguk, mint a kanadai ipar további foglalkoztatása szempontjából: csupán akkor lesz igazán megelégedett a Nyugat és a Kelet egyaránt.

A TITOKZATOS CIRKÁLÓ

AZ ÚJ NÉMET HADIHAJÓVAL A NÉMETEK IS BIZONYSAGOT TETTEK A LEFEGYVERZÉS KOMOLYTALANSÁGÁRÓL

Néhány nappal ezelőtt nagy feltűrést keltett Németországban és nem kisebb érdeklődést az egész világon az a hír, hogy Groener tábornok, birodalmi hadügyminiszternek titkos emlékirata, amely új német csatahajó építésének célját és szükségességét fejtegette, valamint uton-módon egy angol újság szerkesztőségébe került, amely a memorandum közlésével arról a német tervről „lerántotta a leplet”. Az új hajó valóban új minden tekintetben és ez az „A” páncélos cirkáló, ahogyan a hajót nevezik ha tartsát is felépítik a tengeren Németország nagy erőt ad, pedig éppen ezt szeretnék megakadályozni azok, akik a békét diktálják. Egyelőre 4 ilyen típusú hajó építéséről van szó. Így nem lesz érdektelen megnéznünk mit tud ez az új csatahajó.

Az épülőfélben lévő hajó sok tekintetben valóban egészen újszerű. Ez lesz az első nagy hadihajó, amelyet egyesegyedül Diesel-motorok hajtanak és az első, amely cirkáló gyorsaságát és akcióképességét egy nagy csatahajó páncélatáival és lövéképes ségével egyesíti. A versaillesi szerződésnek megfelelően terfoga táizer tonnára korlátozódik, nem számítva bele a fűtőanyagot. Karcsu, keskeny

törzse, a legnagyobb gyorsaság kifejésének megtételére van formálva. Nem nagyon mélyjárata, tehát aránylag sekély parti vízben is a legkönnyebben operálhat és így csökkenti a torpedó- és aknaveszedelemet. Páncélvédelme rendkívül erős és a buvárhajó meg aknavédelem rendszere hihetetlenül pontos és jól kiszámított.

A hajót huszonhat csomó azaz kb. harmincmérföld óránkénti sebesség mellett ötvenezer lóerőt kifejtő két Diesel-féle nyersolajmotor hajítja. Ezek a motorok teljesen új mintájúak, amelynek szerkezetét a leg gondosabban titkolják. Erejükhöz képest rendkívül könnyűek, csupán 16 font jut egy lóerőre. Ezzel a súly és a lóerő arányát éppen hatodára szállították le annak a számnak, amelyet még néhány évvel ezelőtt a Diesel-motorokkal elérték. Fűtőanyagot oly nagy mennyiségben vehet magával a hajó, hogy tízezer tengeri mérföldre is elégen. Ez idő szerint nincs csatahajó amelynek ekkora akcióterület mellett ilyen nagy sebessége lenne. Az épülőfélben lévő páncélos ilyenformán egyetlen fűtőanyagokománnyal Németországban például Kínaba mehet.

Tomataralmához képest a hajónak hatalmas a fegyverzete. Hat da-

rab, új Krupp-típusú 11 inches ágyúval van, amelyek háromszáz kilogram súlyú lövedékeket 20 mérföldnyi távolságra tudnak kilőni.

Az új ágyúk hordóképessége és pusztító erőre messze felülmúlják az addigiekét. A titkosatos páncélos cirkáló egy perc alatt háromszor akkora súlyú lövedéket tud kiröpíteni, mint az addigi legmodernebb hadihajók.

Másodrendű fegyverzete nyolc darab 8 inches ágyú, áthatolhatatlan ércpalisz mögött. Ehhez jön még több repülőgépek előző ágyú és hat torpedócső. Mivel mindezek magasán a víz színe fölött vannak felszerelve, az ágyukat épénygy, mint a torpedócsővet, nagyron rossz időben és viharos tengeren is lehet használni.

Az új német csatahajó tehát jóval hatalmasabb és harcoképesebb, mint egy közönséges tiszazernonnás cirkáló. Sőt az új német hajó bizonyos körü-

mények közt esetleg a híres dreadnaughtokkal is fölveheti a versenyt. Hatalmas akcióterületéből az következik, hogy az „A” páncélos cirkáló nemcsak arra van szána hogy a kele- ti és az északi tengeren legyen szolgálatot. Az ilyen hajó, ha gyorsaságát és kitartását nem is vesszük figyelembe, erős törzse és magasra ípitett földészlete következtében minden tengeren operálhat. Mivel Németországnak nincsen fűtőanyagot utánpótló ten gerit támpontja, a nagy akcióterület előbhang harcászati kiválósága. Az új hajó elég gyors lesz ahhoz, hogy minden nagy hadihajó, elől el tudjon menekülni és elég erős, hogy még a dreadnaughtokat is legyőzhesse.

Mindent tudva, érthető az a feltűnés és riadalom, amelyet az a bizonyos titkos emlékirat keltett, főleg francia körökben.

BESZÉLŐ SZÁMOK

A HÁBORU VESZTÉSEIRŐL

Kjellen tudós professzor könyvét olvasom. Beleszédültem a számokba és ebben a kótyagos állapotban az a pokoli gondolatom támadt, hogy a sok olvasott és végigcsinált bestiáltárról mérleget készitek. Mérleget mint valami banktranzakcióról.

A mértekegység az „Ujvilág” kedvenc és imádott mértekegysége a „Dollár” lesz. Ezt csak azért teszem, hogy könnyebben lássák azok, akik mindent dollárral mérnek, hogy mit vesztek a kulturális világ értékében, amelyben a pótolhatatlan lelki veszteségek kívül.

Röviden azzal kezdem, hogy a háboruban elherdált összegek és az értékek eltulodása, mint veszteség kb. 2 1/2 billió dollár tehető.

Ezek a csillagászati méreteket is felülhaladó számok — bár mennyire furcsán hangzik is — erősen túlhataladják azt az összeget, amit az egész emberiség a takarékoskás igen szép (de meglehetősen nehezen keresztül vihető) elvének ki vagy felalá-

lása óta — képes lett volna öszszeszedni.

Adam és Eva meséje óta meg ha a kanadai bölcsék, (lett legyenek azok új vagy ókanadáások) furfangos pénzszópolási tudományát alkalmazta volna is — a lig tudta volna az egész világ, ennek az összegnek egy század részét megtakarítani, vagy szebben mondva „takarékbba rakni”.

Mindezek után méltán azt várhatná az olvasó, hogy a háboruszkodó világ tönkremenjen.

Nem. — Ez nem következett be. — Nagyobbrészt csak érték eltulodás állott be.

A szükség törvényi bont elme és jelszó mindezen ferdeségeken segít. Normális észjárással, normális időkben a gazdasági harcnak ilyen elkeseredett és ésnélkül elfajulását a gondnokság alá való helyezés követelne volna. Azonban ez a háboru a pénz háboruja volt. Tőkehatalmasságok elkeseredett titáni harca: mindent megnyerini, a vagy mindent elveszteni. A pénz fogait vicsorgatva megmutatta, hogy mit tud. Megmutatta, hogy mekkora hatalom.

Annai bizonyos, hogy már a háboru előtti időkben a legtöbb európai állam a saját ügyének elintézésében bizonyos fokú notorikus tehetetlenséget mutatott. Ez a tehetetlenség később a tekozlás és az adósságok hatalmas ba való jutást eredményezte és előjátéka lett annak a lavínának amit a pénz elértektelenedése elme ismertünk meg.

Hogy milyen villámgyorsan zuhantak az értékek arra legyen elég csak röviden Michaud tannár előadására rámutatnom, aki egész komolyan foglalkozott az elértektelenedés kérdésével s adatokkal igazolta, hogy a sokszorosan imádott dollárhoz viszonyítva az osztrák korona na pont a 21 koronával, a lengyel márká per centként 68 márkával és a német márká másodper centként 3 millió márkával esett.

Jómagam körülbelül ebben az elértektelenégi időben Frankfurtból Bécsbe igyekeztem. A frankfurti állományon még vagy nois embernek éreztem magam, zsebenben néhány milliórd márkával. Bécsbe érkezve azonban már az értékeivel meg a reggelmet is alig tudtam kifizetni.

De térfünk át arra, hogy melyek azok az értékek, melyek a háboruban tényleg elpusztultak és melyek azok, amelyek csak gazdát cseréltek.

Az elpusztított területek értéke kb. 400 milliórd dollár, melyhez még az erdőségekben és szántóföldekben okozott kár, mintegy 100 milliórd dollár számítható. Az elsüllyesztett hajók értéke kb. 40 milliórd.

Ehez az 540 milliórdnyi öszszeghez hozzászámítandó az anyagvesztés és pedig nemcsak az emberanyag, hanem a háboru

A KUTYAADÓ

IRTA: SOÓS ISTVAN

Hogy a kakas csipté volna meg meá azt is, aki azt a hun-cut kutyaadót kitalálta!

Amint valamikor valahol már említettem, volt a Tita Palinak egy zsemleszörű, nagyon ügyes Pincsi kutyája. Nem hiába jóformán együtt nőttek fel, időskoruktól olyan szoros és hűséges barátság fejlődött ki közöttük, hogy egyiket a másik nélkül el sem lehetett képzelni, hanem ahol a Pall volt, ott járt vele a hűséges Pincsi is, osztozva gazdájának örömeiben, bujában jó és balsorsában. De épen ezért az odaadó ragaszkodásért viszont Pall is megbecsülte a jámbor állatot, amely nemcsak neki, hanem sok más gyerekpajtásának is annyi ártatlan örömet, józú tréfát szerzett. Sokért nem adta volna a Pincsit.

Egyszer azonban még is meg akart tőle válni, bár nem örömeiben, hanem affólítt bánatában, főlháborodásában, hogy immár nemcsak a városi ölebekre, hanem a falusi komodorokra is kivetették a kutyaadót. Ez alól persze a Pincsi sem képezett kivételt.

Szegény Pall, aki — köztünk legény mondvá — különben se volt a dolognak valami nagy barátja, s akinek épen ennél fogva, mikor a maga kenyérére került, a megélhetés amigye is elég gondot adott, semmiképen sem tudta rássánni magát, hogy a Pincsi után meg kutyaadót is fizes sen. Gondolt tehát nagyot, bár ezuttal nem valami okosat.

Akkoriban volt épen folyamatban Kecöl község határában a Rábaszabályozás, ahol, ha a szükség úgy hozta, robbantó anyagokkal is dolgoztak. Pall tehát elment a munkafelügyelőhöz és bizalmasan közölte vele gyilkos szándékát, titokban egy dinamitpatront kért tőle, megféle hosszú gyújtószinórral. A felügyelő, miután meggyőződött arról, hogy Pall a gyilkos szerkesztését nem fogja valami rényletre használni, teljesítette kérését, de előbb a kérelmezőnek szentül meg kellett ígérnie, hogy a patront csak valami magányos helyen és kellő óvatossággal fogja a megjelölt cérra felhasználni.

Azt is lelkére kötötte a felügyelő, hogy a gyilkos szerkesztés csínján bánják, mert ha az idő előtt feltalál robban, akkor a Pincsi helyett esetleg ő maga, a gazdája repül a levegőbe.

Ezek után Pall meglehetősen féltisztelettel vette át a pléhdobozt, betakarta a zsebkendőjébe és vigyázatosan csuszattta a zsebébe. Hazafelémenet ismét ten megállt és felve, rettegve tápintott a zsebére, nehogy az ördögös jószág esetleg kipottyanjon és elsüljön. Mire hazatért, majd a hideg killel félelmében.

A veszedelmes patront be sem vitte a házba, hanem elástta a kertben egy szilvafa alá. Ejjel azonban még aludni sem tudott nyugodtan, mert egyre azt álmodta, hogy a Pincsi kiásta az elrejtett kincset és ott áll az ágya mellett, szábjában a gyilkos dinamittölgényvel.

Másnap reggel már pitymalát előtt megegerszer megetette

buczásúl a Pincsi kutyáját, amit a jó állapot szinte nem tudott mire vélni, aztán óvatosan magához véve a szilvafa alól a dinamitpatront, szorongó szívvel megindult kertural a Rába felé, egyet futtyentve a Pincsinak, hogy kövesse.

Pincsi persze azt gondolta, hogy ez valami nyulászati kirándulás lesz, mint máskor szokott, s ezért szíves örömmel követte gazdáját. Azt azonban már sehogya sem tudta megérteni, hogy az, amikor a Holt Rába mentén a füzesbe értek, mivége köt a nyakára zsineget, amit eddig sohasem tett. Mielőtt bementek volna a füzesbe, Pall fürkészték körülhézett, nincse a közelbe valaki, de nem látott senkit, csak jó messze a vízparton ringott egy csónak, amelynek a gazdája valószínűleg ott horgászott valahol a Holt Rába álló vizében.

Beljebb hatolva a füzesbe, Pall egy nagyobb terjedelmű tisztásra talált, amelyet alkalmasnak vélt arra, hogy ott Pincsi kutyájával együtt gyilkos tetteinek titkát is örökre eltemesse. Óvatosan elővette zsebéből a dinamitpatront, ráerősítette a gyújtószinórt, megegerszer, s amint gondolt, utolsó, végig simogatta kedvenc kutyájának sima szőrbundáját, s mielőtt az jóformán észrevette volna, oda kötötte a farkához a halálhozó dobost, a nyakára kötött zsinéget pedig odaerősítette egy fához. Ezzel félrefordulva, a gyújtószinór hosszabbik végénél elsercentett egy gyufaszálat, s ráparancsolva Pincsire, hogy nyugodtan maradjon, gyorsan eltávozott. Pincsi azonban erre már

gyanút fogva hegyezte a füleit és aggodolmasan tekintgetett jobbra balra.

Pall eközben mihelyt a bokrok között eltűnhetett a kutya szemel elől, futásnak eredt a Rába felé, s csak akkor állott meg, mikor már biztos távolságban érezte magát. Remegő szívvel, s némi lelkiismeretfurdalással várta a durranást, mert most már érezte, hogy mégis csak nagy halátlanság volt részéről. A hű állatot halálba vinni, hiszen a szegény Pincsi nem tehetett arról, hogy a vármegye lelketlen urai kivetették a fejére azt a csunya kutyaadót.

Amig Pall ilyen önvádoló gondolatok között várta kedves Pincsijének szörnyű kimulását, egy szer csak zörgést, szuszogást, szaglászást hall a bokrok között. Amint odatekint, hát a Pincsijét látja, darab zsinéggel a nyakán, az égő kanócot maga után vonszolva a farkán s kereste a gazdáját.

Pincsi ugyanis az égő kanóctól megijedve, elszakasztotta a zsineget, s halálos félelmében a gazdájától remélt segítséget.

Pall azonban a kutya láttára maga is halálra rémült s kétségbeesetten kiáltott rá: — Takarodsz vissza!

Mikor azonban ez nem használótt odidotta meg a kereket és futott, ahogy tőle kitellett, s Holt Rába felé, de a kutya is nyikogva mindenütt a nyomában volt is oka futni, mert a robbanás bármely pillanatban megtörténhetett. Amint a vízparthoz ért, hátra tekintve csak néhány lépésnyire maga mögött látta a Pincsít és vele a halált közeledni. Hogy lehetőleg mind